

بسم الله الرحمن الرحيم

اجتماع فعالان جبهه مقاومت تعلیم و تربیت؛ مشهد مقدس

معرفی، فهرست و فرایند فعالیت کارگروههای بررسی، نقد و مباحثه

سیاستهای هم افزائی اجتماعی در تحول راهبردی نظام تربیت

شهریور ۱۴۰۲

مقدمه ای بر تلاش هم افزای فعالین تحولی تعلیم و تربیت

تعلیم و تربیتی شایسته فرزندان ایران است که به جای کتابهای درسی کلیشه شده، با تجربه زندگی واقعی در مدرسه، با استفاده از منابع یادگیری متنوع، فرایند کشف را تجربه کنند، ابعاد مختلف شخصیت و فرهنگ بچه‌ها به صورت مطلوب شکل بگیرد، متناسب با نیازهای واقعی، هر شاگرد مسیر متفاوتی را طی کند، تا **استعدادهایش** با توجه به توانمندیها، خصوصیات شخصی و شرایط جامعه، شکوفا شود، و بستر رشدشان در **ابعاد مختلف عاطفی، معنوی، نظری، اخلاقی، ادبی، هنری، جسمی، تعامل اجتماعی، اقتصادی و مهارتی** فراهم شده باشد.

نظام تربیت **دو ماموریت اصلی** دارد؛ **اول:** تربیت و تمهید رشد همه جانبه فرزندان ما برای ایفای نقش موثر در **جامعه امروز، دوم:** ساختن **تمدن اسلامی پیشرفته آینده**. اما نظام رسمی، این ماموریتها را فراموش کرده، و بجز شعار، عملاً فقط بر برخی تعالیم نظری متمرکز می‌شود.

چند سازوکار معیوب، پیش فرض لایتغیر نظام رسمی است. آموزش ماشینی با کتابهای درسی یکسان، بدون توجه به تفاوتهای شاگردان و شرایط محیطی، الگوی ارزیابی کور و محدود، آزمونهای با جوابهای همگرا، و بازماندن از تفکر واگرا، یک گردونه حفظ محور را ایجاد کرده است. صنعت ناسالم کنکوری نیز در این فضای گل آلود میدان یافته، و طیفی از مدارس غیر دولتی و شبه غیر دولتی نیز در آن جولان می‌دهند.

اقدامات حاکمیتی در درمان بیماریهای مزمن نظام تربیت، در دو طیف از تدابیر ناکارآمد خلاصه می‌شود. یا می‌خواهد با راه‌های ساده انگارانه و اقدامات سطحی آن را حل کند. یا به بیان گزاره‌های کلی و زیبا در اسناد اکتفا کرده، که معلوم نیست چگونه امکان فرود آمدن در مدارس را پیدا می‌کنند. در هر دو طیف این اقدامات، سازمان رسمی حاضر نیست تغییری اساسی در بافت نظام صنعتی تعلیم و تربیت بدهد.

و سازمانی با نظامی فرسوده، متمرکز، محافظه‌کار، لخت و عریض، که برداشتن یک قدم کوچک در تحول، با هزینه و زمان فراوان در آن انجام می‌شود.

اما در بافت تمدنی جدید، یک الگوی واحد، پاسخگوی نیازهای متنوع و به سرعت در حال تغییر جامعه نیست، و رویکردها و الگوهای متنوع و متعدد لازم است.

در این میان طیفی از فعالان دلسوز تعلیم و تربیت، به صورت خودجوش و بسیجی‌وار، با جرات، پیش‌فرضها و شالوده‌های نظام صنعتی را زیرسوال برده، و بنای تعلیم و تربیت بومی نوینی را مبتنی بر مبانی معرفتی اسلامی، در قالب الگوهای متنوع، پایه‌ریزی می‌کنند. الگوهائی که شالوده‌های نظام رسمی را به چالش کشیده، ابرانگاره (یا پارادایم) جایگزینی را به صورت عینی و عملیاتی پیش‌رو قرار می‌دهند.

گریزهائی در نظام تربیت آینده را می‌توان در بافت برخی از رویکردهای مدرسه‌ای نوآورانه لمس کرد. مدرسه‌هایی تحولی که با هدف ترسیم پیش‌نمونه‌ای از این نظام برتر طراحی و ایجاد شده‌اند. رویکردهائی که از جمله در آن، مفهوم شاگرد، کلاس، درس، کتاب درسی، منابع آموزشی و چیزهای دیگر تغییر ماهیت می‌دهد. شاگردان و مربی در فضای مدرسه، با مشی استاد و شاگردی زندگی می‌کنند. شاگرد مطالب انتزاعی را در کاربردها و فضای عینی (از جمله در کلاسهای با موضوعات کاربردی، گردشهای علمی متعدد، و غرفه‌های عملی) یاد می‌گیرد، و به جای حفظ طوطی‌وار، بصیرت و شناخت او بصورت تدریجی افزایش می‌یابد.

رویکردهائی که در آن، تربیت قرآن محور دینی و آموزش کلاسیک ترکیب شده، و تلفیقی از رویکرد سنتی حوزه علمیه (نه شکل جدید آن)، مدارس و دانشگاه ایجاد شده است. قرآن و تعالیم اهل بیت علیهم السلام، محور معرفت‌شناسی و تعلیمات قرار می‌گیرد. هر شاگرد به اندازه استعدادها و توانمندیهای خودش یاد می‌گیرد، و پیشرفت او به جای سنجیده شدن با معیارهای ثابت و با دیگران، تنها با خودش مقایسه می‌شود. شاگردان کم‌توان در کنار شاگردان عادی و پرتوان، با هم زندگی واقعی را در یک فضای اجتماعی تجربه کرده، و هر کدام با سرعت مناسب خود حرکت کرده، و پای همه به هم و کتاب درسی زنجیر نمی‌شود. بستری که سلامت جسمی و روانی شاگردان، را تمهید می‌کند؛ به آنها اعتماد کرده، امنیت روانی و فیزیکی مناسبی را ایجاد نموده، شاگردان برای یادگیری با شوق به صورتی خودانگیخته تلاش کرده، و بطور جدی از فناوری اطلاعات بهره می‌برند.

و این فقط نمونه‌هایی از تلاش ابرانگاره‌شکنانه مدارس تحولی متعدد است. و البته این ابرانگاره‌شکنی، بی هزینه نبوده، و بعضاً دشمنی‌های فراوانی را به جان خریده است. از فضا سازی روانی منفی، بخشنامه‌های محدود کننده، تا اقدام به تعطیل.

رویکردهای برخی از مدارس تحولی، با ارائه الگوهای عملی، نظامی وسیع، منسجم، با بسترهای غنی نظری، محتوایی، سیستمی و نرم افزاری، مطالبه اجتماعی برای تحول را در مدارس دیگر و در نظام رسمی ایجاد می‌کنند. این رویکردها در حال حاضر با سرعت قابل توجهی در حال انتشار در مدارس متعددی در کشور و خارج از کشور، و حتی بعضاً در بخشنامه‌های رسمی است، و به نظر می‌رسد به صورت جدی در **شکل گیری گفتمان تحولی** در فضای اجتماعی فعالان تربیت، تاثیر گذار است.

معماری هم افزائی اجتماعی برای تحول راهبردی نظام تربیت

طی دو دهه گذشته، تلاش فعالان مردمی تعلیم و تربیت، نه فقط در ابداع رویکردهای تربیتی، و راه اندازی مدارس متمرکز بوده است، بلکه معماری یک حرکت خودسازمانده و هم‌افزا در استفاده از ظرفیت مردمی، در تعامل با ساختارهای حاکمیتی، نیز طراحی شده است. یک معماری، که از یک سو می‌تواند فعالیت فعالان نظام تربیت را منسجم کرده، و از سوی دیگر، آن را در عین استقلال و حفظ خودجوشی و خودسازماندهی، با تعامل با ساختارهای نظام رسمی، در چهارچوب حاکمیت، تعریف کرده، قاعده‌مند و قابل نظارت کند.

در این معماری، در یک حرکت نرم و کم‌چالش، از عقل و خلاقیت جمعی و توان مردم، برای تحقق الگوهای مختلف که به نیازهای متنوع جامعه جدید پاسخ دهند، در تعامل با نظام رسمی کنونی، و در چارچوب حاکمیت، استفاده می‌شود.

به نظر می‌رسد تنها اگر اجازه داده شود، که الگوهای متنوع تربیتی، مبتنی بر یک معماری منسجم، در چارچوب راهبردی حاکمیت، هم‌افزا شوند، تحول نهادی و در بطن جامعه، به تدریج، به نرمی و به صورت خودانگیخته اتفاق خواهد افتاد. ضمن آنکه به رسمیت شناختن این تلاش فعالان و معماری حرکت آنها، و تنظیم مقررات و معادلات تحول نظام رسمی بر این اساس، تسریع کننده آن خواهد بود.

راهبرد ملی و بسته سیاستی

بر اساس این معماری، یک **راهبرد نهادی ملی** پیشنهادی، تدوین و ارائه شده است. سند پیشنهادی "تربیت برای تمدن سازی نوین اسلامی - راهبرد ملی و تمدنی تحول تربیت عمومی و رسمی"، در سال ۱۴۰۱، پس از دو دهه مطالعه و تعامل مستمر بین فعالین مردمی حوزه تربیت، و متخصصین و صاحب نظران، و متولیان و مسئولین

حوزه‌های اجرایی، و نیز متولیان تدوین و اجرای سند تحول بنیادین، به عنوان **مکمل سند تحول بنیادین**، ارائه شد. طی یک سال، پس از دریافت نقدها و نظرات جمع‌زیدی از فعالان و صاحب‌نظران حوزه تعلیم و تربیت، نگارش دوم آن در اردیبهشت ماه سال ۱۴۰۲، ارائه گردید.

همچنین به درخواست **ستاد تعلیم و تربیت شورای عالی انقلاب فرهنگی**، بر اساس این سند، یک **بسته سیاستی**، برای بررسی و تصویب آن شورا، تنظیم و به شورا ارائه شد. تصمیم بر آن شد که این بسته سیاستی، در **تعامل فعالان تحولی نظام تربیت**، مورد نقد و بررسی قرار گرفته، تا از یک سو این سیاستها مطابق با نیازها و واقعیتها، تنظیم و اصلاح شود، و از سوی دیگر، بتدریج گفتمان‌سازی مناسب، و اجماع فعالان در مورد آن محقق شود.

جمعی از صاحب‌نظران مردمی و غیر دولتی، در حوزه سیاستگذاری نظام تربیت، با تشکیل **قرارگاه هم افزا**، انجام این مأموریت مهم را برعهده گرفتند. این قرارگاه تلاش می‌کند، در یک فرایند تدریجی، بررسی، نقد و اصلاح و تکامل این سیاستها، را با مشارکت اغلب فعالان تربیت و بخصوص صاحب‌نظران در زمینه سیاستگذاری نظام تربیت، انجام دهد.

همایش اجتماع فعالان جبهه مقاومت تعلیم و تربیت، که در شهریور ماه ۱۴۰۲، در مشهد مقدس برگزار می‌شود، فرصت مناسبی برای این مشارکت و شکل‌گیری این هم‌افزایی است. در این همایش، طی چند روز، فعالانی که در زمینه سیاستگذاری نظام تربیت، صاحب‌نظر و دارای دغدغه هستند، می‌توانند در کارگروه‌های بررسی این بسته سیاستی، مشارکت نمایند. طی مدت همایش، ممکن است بررسی بسته‌های سیاستی به صورت کامل انجام شده، و در انتهای همایش نیز بیانیه حضار برای پیشنهاد این بسته به شورای عالی انقلاب فرهنگی، تنظیم شود؛ یا در صورتی که نیاز به بررسی بیشتری وجود داشته باشد، توسط جمع، برنامه منسجمی برای تداوم مشارکت اعضای کارگروهها، طی بعد از ایام همایش، تا رسیدن به نتیجه مشخص، اتخاذ می‌شود.

برنامه عمومی کارگروهها

برای مباحثه در مورد سیاستهای هم‌افزایی اجتماعی، تشکیل **۵ کارگروه** زیر پیشنهاد می‌شود. در هر یک از کارگروهها، در حوزه موضوع کارگروه، **بررسی، نقد و مباحثه** انجام می‌شود. با توجه به اینکه همه مواد اصلی و تکمیلی، بخشی از یک ساختار منسجم و به هم پیوسته هستند، و هر یک با توجه به جایگاه بقیه مواد، معنا دار خواهند بود، بررسی، نقد و مباحثه، در هر یک از کارگروهها، باید با زمینه عمومی نگاه به کل مواد، انجام شود. اما در هر کارگروه، مرور و مباحثه، علاوه بر کل مواد، اختصاصاً در مورد موادی که مشخصاً در زمینه کارگروه است، متمرکز

می شود. نظرات هر کارگروه هم، هم در زمینه کل مواد، و هم در زمینه مواد اختصاصی آن موضوع، منعکس شده و در جلسات کارگروه تلفیق، توسط نمایندگان هر کارگروه، مطرح می شود.

فهرست کارگروهها و حوزه موضوعی آنها

۱. کارگروه الگوهای متنوع برنامه درسی: تنوع الگوهای برنامه درسی، برنامه درسی راهبردی ملی، مستقل شدن اهداف آموزش از پایه ها، مدارس نوآور. (بخصوص مواد ۱، ۳، تکمیلی ۳-۵، ۴-۱، ۴-۱۲ و ۴-۱۳)
۲. کارگروه حکمرانی توزیع شده: اعتبار بخشی توسط نهادهای اعتبار سنجی و نظارتی حاکمیتی و اجتماعی؛ مقررات، و سازوکارهای بررسی، تصویب، نظارت، ارزشیابی؛ نهادهای دیده بان. (بخصوص مواد ۲، ۳، ۴، ۵، و تمام مواد تکمیلی فصل های چهار و پنج)
۳. کارگروه تامین منابع مالی و تحصیل رایگان عمومی: مدارس خوداتکا؛ عدالت آموزشی؛ تاسا (تامین اعتبار سرانه آموزشی). (همه مواد اصلی و تکمیلی فصل چهارم)
۴. کارگروه شایستگی محوری الگوهای تربیت: گواهینامه باز، الگوهای سنجش و ارتقاء شایستگی ها. (ماده ۶ و ماده تکمیلی ۵-۱)
۵. کارگروه توزیع تنوع به کنکور (ماده ۷).

فرایند عمومی جلسات و مباحثات

۱. پیش مطالعه سند و توضیحات عمومی در مورد آن، پیش از برگزاری همایش
۲. انتخاب کارگروه متناسب با زمینه تخصصی، توسط هر یک از اعضا
۳. جلسه مشترک تبیین عمومی ساختار سیاستها و معماری کلان و زمینه های آنها
۴. تشکیل کارگروهها، و مباحثه در مورد کل ترکیب سیاستها و مواد اختصاصی مرتبط با موضوع کارگروه
  - ۴/۱. تعیین مدیر کارگروه توسط اعضاء کارگروه
  - ۴/۲. مرور فرایند بررسی، نقد و بحث توسط کارگروه و تعیین زمان بندی
  - ۴/۳. مرور کلیات سیاستها (بسته سیاستی)، و نقد و تحلیل آن، از منظر موضوع کارگروه
  - ۴/۴. مرور بندهای اختصاصی مرتبط با موضوع کارگروه، و بررسی و نقد آنها
  - ۴/۵. جمع بندی نظرات و اصلاحات پیشنهادی
  - ۴/۶. انتخاب ۲ نماینده برای طرح نظرات و اصلاحات پیشنهادی، در کارگروه تلفیق
۵. تشکیل کارگروه تلفیق و جمع بندی مباحثات و نتیجه گیری

- ۵/۱. طرح دیدگاههای کارگروهها در زمینه کلیات سیاستها و مواد اختصاصی
- ۵/۲. تصمیم گیری جمعی در مورد ادامه مسیر بررسی و تصویب سیاستها
- ۵/۳. جمع بندی سیاستها تا این مرحله

الحمد لله رب العالمين

انتهای سند